

Πᾶσα διατριβὴ σχετικὴ τῷ σκοπῷ τῆς ἐφημερίδος μας δημοσιεύεται δωρεάν.

«Ἄγε μοι, λγεια φόρμιγγε»
« . . . κελάδει Δώριον ῥόδαν» (Συνέσιος).

ΕΤΟΣ Α΄. — ΑΡΙΘΜΟΣ 6.

ΓΡΑΦΕΙΑ: 48—'Οδῷ Πραξιτέλους—48

ΑΘΗΝΑΙ, Σάββατ ν 15 Δεκεμβρίου 1901.

ΠΑΡΑΚΡΟΥΣΜΑ ΕΥΗΧΟΝ

Ἡ πρὸς τὴν Ἱερὰν τῆς Ἑλλάδος Σύνοδον ἀποστειλῆσα σήμερον παρανετικὴ ἐπιστολὴ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐπιρροῆσεως τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθηματός δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς παράκρουσμα εὐήχον ἐν μέσῳ τῆς ἀσυμφωνίας καὶ τῶν συνήθων πλὴν κακοήχων κοινωνικῶν καὶ θρησκευτικῶν παραχορδῶν, ὧν αἱ μελωδίαι ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον κατακηλοῦσιν, ὡς μὴ ὄφειλε, τὰ ὄντα τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων.

Ὅντως, ἐν τοῖς σημερινοῖς χρόνοις, ὅπου μία γενικὴ παραφωνία ἀκούεται ἐξ ὅλων συλλήβδην τῶν κοινωνικῶν καὶ θρησκευτικῶν συνθηκῶν, ἀπαραίτητον ἦτο νὰ εὐρεθῆ εἰς ἀνήρ, ὀλίγα μὲν λαλῶν πολλὰ δὲ σκεπτόμενος, ὅπως ὑποδείξῃ ἡμῖν τοῖς ἀφρονόσοι καὶ τυφλώττονοι τὰς τοιαύτας ἀνιχνιστιανικὰς καὶ ἀντεθνικὰς παραφωνίας. Καὶ τοιοῦτος ἀνὴρ, ὑψηλότερον εὐτυχῶς ἠμῶνιστάμενος, δυνάμενος δὲ λόγῳ τῆς ὑψηλῆς Αὐτοῦ θέσεως, ὅχι μόνον νὰ ἐπιβληθῆ, ἀλλὰ καὶ νὰ πατάξῃ τὸ κακὸν εὐρέθῃ ἐπὶ τέλους, καὶ εἶνε ὁ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Χρυσοστόμου τανῦν καθηήμενος Ἄρχων τοῦ Γένους ἡμῶν, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ΄.

Πρὸς τὸν ἀνδρα λοιπὸν τοῦτον, ὡς πρὸς σωτήρα, στρέφει σήμερον εὐελπι καὶ παρήγορον τὸ ὄμμα ἀπαξάπαν τὸ Ἑλληνικόν, ὅπερ ἀναμφισβητήτως διαφλέγεται ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ ἴδῃ, ὅχι μόνον τὸ θρησκευτικὸν αὐτοῦ αἰσθημα ἐπιρρονώμενον, ἀλλὰ καὶ τὰ πάτρια αὐτοῦ ἦθῃ καὶ ἔθιμα ἀναστηλούμενα ἐν τε τῷ οἴκῳ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ.

Γ Ν Ω Μ Ι Κ Ο Ν

Ὅστις νέεων μουσῶν ἀμελεῖ, τὸν τε παρελθόντα τ' ἀπόλωλε χρόνον καὶ τὸν μέλλοντα τέθνηκεν. (Σοφοκλῆς).

ΠΕΡΙ ΤΟΥ

ΡΥΘΜΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΝΤΟΣ ΕΝ Τῇ ἹΕΡᾷ ΜΟΥΣΙΚῃ

Ὁ καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς καὶ ἡμέτερος διδάσκαλος κ. Ἰω. Σακελλαρίδης, ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 4 φύλλῳ τῆς «Φόρμιγγος» διὰ τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ «περὶ τοῦ ῥυθμοῦ τοῦ κρατοῦντος ἐν τῇ ἱερᾷ μουσικῇ» μετ' ἄλλων πολλῶν διακηρύσσει πρὸς τοῦτοις ὅτι «οἱ τρίσημοι πόδες ἀπεκλείσθησαν ἐκ τῆς ἱερᾶς ὑμνολογίας (πλὴν τῶν τῆς θ' ᾠδῆς μεγαλυναρίων τῆς Ὑπαπαντῆς) ὡς ταπεινοὶ καὶ ἄσεμνοὶ καὶ ἀγενεῖς, καὶ οὐδὲν ἔχοντες τὸ γενναῖον κατὰ τὴν δόξαν τῶν παλαιῶν». Ἄλλ' ἀφ' ἐτέρου ἐν τῇ γ'. ἐκδόσει

τῆς Χριστομαθείας αὐτοῦ καὶ ἐν ὑποσημειώσει τῆς 34 σελίδος λέγει «ὁ ῥυθμὸς τοῦ ἔσματος τούτου λίαν ἀνώμαλος, ἀλλαχοῦ μὲν ὡς τρίσημος, ἀλλαχοῦ δ' ὡς τετράσημος ἐμφανιζόμενος» ἐπίσης καὶ ἐν σελ. 57 τῆς «Μελοποιίας τῶν χορικῶν τῆς Ἀντιγόνης» αὐτοῦ λέγει «πάντα τὰ Ἐξαποστειλάρια ἱαμβικὰ ὄντα κατὰ ἱαμβικὸν ῥυθμὸν ἐμελλοῦσαν ὡς ἐξῆς» καὶ πικρατίθησιν ἐν παραδείγματι τὸν πρῶτον στίχον τοῦ α'. ἀναστασίμου Ἐξαποστειλαρίου «Τοῖς μαθηταῖς συνέλθωμεν ἐν ἕρει Γαλιλιάδας» παρασημασμένον ἐν εὐρωπαϊκῇ παρασημαντικῇ καὶ ὑπὸ ποδικῶν χρόνον τρίσημον τροχαϊκόν.

Ἐρωτῶμεν μετ' ἀπορίας: πότε ὁ κ. Σακελλαρίδης λέγει τὸ ἀληθές, ἐν τῇ «Φόρμιγγι» ἢ ἐν τοῖς δύο αὐτοῦ μνημονευθεῖσι συγγράμμασιν; ἢ δὲ ἀπορία ἡμῶν ἐξικνεῖται μέχρι καταπλήξεως, ἀναλογιζομένων πῶς ὁ κ. Σακελλαρίδης τόσον εὐκόλως ἐπιλανθάνεται ἑαυτοῦ, καὶ πῶς δὲν διαβλέπει τὸν τρίσημον ῥυθμὸν πλὴν τῆς θ'. ᾠδῆς τῆς Ὑπαπαντῆς καὶ τῶν Ἐξαποστειλαρίων καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις προλόγοις τοῦ εἰρηολογικοῦ μέλους.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες μόνον τὸν τρίσημον τροχαῖον (—) ἐθεώρουσαν μελακὸν καὶ ἀγενεῖ, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖ ἐν σελ. 405 τῆς Μετρικῆς αὐτοῦ ὁ αἰόδιμος καὶ σοφὸς καθηγητὴς καὶ διδάσκαλος ἡμῶν, Σεμιτέλος, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν

ἕτερον τρίσημον, τὸν ἱαμβικόν (—), ὃν τούναντίον ἐθεώρουσαν δραστήριον καὶ εὐγενεῖ καὶ σεμνόν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ τροχαϊκὰ κῶλα, καταληκτικὰ γινόμενα ἢ διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἄρσεως, ἢ διὰ τὴν παράτασιν διὰ μονοσήμου τονῆς, εἰς τρεῖς χρόνους τῆς μακρᾶς συλλαβῆς, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐν τῇ εἰρημένῃ ᾠδῇ τῆς Ὑπαπαντῆς «Θεοτόκε ἢ ἐλπίς» (—), προσλαμβάνουσι μεῖζον ἀξίωμα καὶ σεμνότητα καὶ δὴ καὶ πάθος (Μετρικὴ Σεμιτέλου σελ. 404).

Κατὰ ταῦτα φρονῶ ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν ἐξ ἠθικῶν λόγων ἢ ἱερᾶ ὑμνωδία νὰ ἀποσκορακίσῃ τοὺς τρίσημους ῥυθμούς, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ κ. Σακελλαρίδης· τούναντίον μάλιστα φρονῶ, ὅτι ἐπεβάλλετο εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς μουσικοὺς νὰ μεταχειρίζωνται τοὺς τρίσημους ῥυθμούς, πρῶτον διότι τὰ τρίσημα μέτρα ἦσαν ἐν χρῆσει ἐν τῇ ποιήσει αὐτῶν, καὶ δεύτερον ὁ ἀριθμὸς τρία, διὰ τὸ δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἦν ἱερόν, καὶ μάλιστα ἐὰν ἀναμνησθῶμεν ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ μέχρις ἀηδοῦς σχολαστικότητος ἦσαν δεισιδαίμονες φροντίζοντες εἰς πᾶσαν πράξιν τῶν καὶ θεωρίαν νὰ προσδίδωσι διὰ γραφικῶν καὶ εὐχαγγελικῶν ῥήσεων τὴν ἐξήγησιν.

Καὶ ἵνα μὴ φανῶμεν ὅτι μόνον κενὰς θεωρίας λέγομεν ἐρχόμεθα ἐπὶ τὰ πράγματα, σκοποῦντες νὰ ἀποδείξωμεν τὴν χρῆσιν τῶν τρίσημων ποδῶν ἐν τε τῇ ποιήσει καὶ τῇ μουσικῇ τῇ Βυζαντινῇ.

Ἄλλὰ πρὸς τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐκθέσωμεν πρότερον τὴν θεωρίαν ἐφ' ἣς στηρίζοντες προέβημεν εἰς τὴν ἔρευναν καὶ τὴν εὕρεσιν τῶν πραγμάτων· διότι πάντα τὰ θεωρητικὰ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἢ οὐδὲν περὶ ῥυθμοῦ ὀμιλοῦσιν, ἢ καὶ ἐὰν ὀμιλοῦσιν, ὀμιλοῦσιν ὅλως στοιχειωδῶς καὶ γριφοδῶς καὶ ἀδιανοήτως. Ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῆς ἐν σελ. 155 τῆς Μετρικῆς τοῦ Σεμιτέλου πληροφορίας περὶ τοῦ τετραμέτρου δικαταλήκτου τροχαϊκοῦ μεγαλυναρίου τῆς Ὑπαπαντῆς «Θεοτόκε ἢ ἐλπίς πάντων τῶν χριστιανῶν» (—) ὅτι «μόνοι που οὔτοι οἱ τροχαῖοι μελωδοῦμενοι τηροῦσι κανονικῶς τὸ τρίσημον μέγεθος, οἷον εἶχον ἐν τῇ παλαιᾷ προσωδιακῇ ποιήσει, δύο δηλ. χρόνους ἐπὶ τῆς τονισμένης συλλαβῆς τῆς ἀντικαταστήσεως τὴν μακράν (θέσιν), καὶ ἕνα χρόνον ἐπὶ τῆς ἀτόνου, τῆς ἀντικαταστήσεως τὴν βραχείαν (ἄρσιν)», ἐκ ταύτης τῆς πληροφορίας, λέγω, λαβὼν ἀφορμὴν, ὑπόπτεισα μήπως καὶ ἄλλων ὕμνων ἢ μουσικῆ διασφύζεται, ὡς αὐτῇ, εὐρυθμος, δηλ. τοῦ μουσικοῦ ῥυθμοῦ ἀκολουθοῦντος τῷ μέτρῳ τοῦ στίχου.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐποίησάμην τὰς παρατηρήσεις μου ἐπὶ τῶν ὕμνων τῶν μεμελισμένων διὰ τοῦ στιχηραρικοῦ μέλους τοῦ ἀργουσινόμου, τοῦ καὶ νεωτέρου λεγομένου, καὶ εὗρον ὅτι τὸ μέλος τοῦτο οὐδὲν ἀκολουθεῖ τῷ μέτρῳ τῆς ποιήσεως, εἰς πάντας δὲ τοὺς πόδας, εἴτε τρισήμους εἴτε τετρασήμους, προσποιεῖ ἴσον μέγεθος, τετράσημον καὶ δὴ σπονδειακόν |—|· διότι ἐν ἐκάστῳ ποδικῷ χρόνῳ περιλαμβάνονται δύο συλλαβαί, ὧν ἑκατέρω παρατείνεται ἐπὶ δύο χρόνους, λαμβάνοντος οὕτω τοῦ ποδικοῦ χρόνου τὸ σχῆμα τοῦ σπονδείου (—) ἦτοι τοῦ ἴσου λόγου 2 : 2, δηλ. δίσημον θέσιν καὶ δίσημον ἄρσιν: ὡς ἐν τῷ ἐξῆς παραδείγματι:

Δοξα σοι οὐραν
Δοξα σοι οὐραν
δοξα σοι οὐραν

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄλλα σχήματα λαμβάνει ὁ ποδικὸς χρόνος τοῦ μέλους τούτου, διαλυομένης εἰς δύο βραχείας συλλαβὰς εἴτε τῆς θέσεως εἴτε τῆς ἄρσεως, γινόμενο

ἄλλοτε δάκτυλος (—) και ἄλλοτε ἀνάπαιστος (—) ὡς ἐν παραδείγματι:

Καθ' ε κα α στην η με
ρα αν ευ

ἔπου αὶ συλλαβὴ: καθ' ε ἔχουσαι ἀνά ἓνα χρόνον ἑκάστη, δηλ. βραχύν (—), μετὰ τῆς συλλαβῆς κά, ἐχούσης δύο, ἢτοι οὔσης μακρᾶς, ἀποτελοῦσιν ὅμοι τὸ τοῦ ἀναπαί-

στου σχῆμα (—), ἐπίσης δὲ καὶ αὶ ἐ- πόμεναι: στην η με ε. Ἐπίσης

Υ μνου με εν Σε ε ευ λο
γου με εν Σε

ἐν τούτῳ αὶ συλλαβῇ Σε ε ευ λο ἀποτε- λούσι ποδικῶν χρόνων σχήματος δακτύλου

Ἐν ταῖς καταλήξει δὲ ταῖς τελικαῖς ἢ τονίζομένη συλλαβῇ τῆς λέξεως καὶ ἢ μετ' αὐτὴν παρατείνονται ἑκάτερα ἐπὶ τέσσαρας χρόνους, λαμβάνοντος τοῦ ποδικοῦ χρόνου τὸ σχῆμα (—).

Κυ υ υ υ υ ρι ι ε

Ἐνίοτε δὲ συλλαβὴ τονίζομένη καὶ προ- παρασκευάζουσα κατάληξιν τελείαν, ἀποτε-

λοῦσα δὲ μετὰ τῆς ἐπομένης τραχίον (—) παρατείνεται ἐπὶ τρεῖς χρόνους ὡς ἡ συλ- λαβὴ γμα τῆς ἐπομένης μελωδίας

ε ε ε δο ο γμα α τι σε και

ὅτε ὁ ποδικὸς χρόνος ἔχει τὸ σχῆμα (—).

Καὶ πᾶσα τονίζομένη συλλαβὴ λέξεως, ἐχούσης ἐξαιρετικὴν σημασίαν, καὶ ἢν ὁ μελοποιὸς θέλει νὰ ἐξάρῃ διὰ τῆς μουσικῆς εἰς λυρικὸν ὕψος, παρατείνεται ἐπὶ 4, ἐπὶ 6, ἐπὶ 8 μέχρις 11 χρόνων, ὅτε πλέον τὸ μέλος μεταπίπτει ἀπὸ τοῦ σπονδειακοῦ τούτου, τοῦ ἀργουσιντύμου καὶ νεωτέρου στιχηρακοῦ λεγομένου, εἰς τὸ ἀρχαιότερον τὸ καὶ χαμηροδικὸν καὶ ἀργὸν στιχηρακικὸν μέλος λεγόμενον. Ἐνίοτε, ἀλλὰ σπανίως, καὶ κατ' ἐμὲ πάσῃ δυνάμει ἀποφρευκτόν,

ὁ σπονδειακὸς πούς (—) ἀναλύεται εἰς τέσσαρας βραχεῖας συλλαβὰς (υ υ υ υ), δηλ. γινόμενος οὕτω πούς προκειμενομακρῶν, καθ' ὃν ἑκάστη συλλαβὴ διαρκεῖ ἓνα χρόνον μύ- νιν, ὡς αὶ συλλαβῇ δὲ ἕα Σοι τῶ ἐν τούτῳ.

Δι ξα Σοι τω
δει ει ει ξαν

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ στιχηρακοῦ μέλους, τοῦ καὶ σπονδειακοῦ δυναμένου νὰ κληθῇ, καθ' ὃ εἶνε μεμελισμένον τὸ ἀργο- σύντομον Ἀναστασιατάριον, τὸ ἀργουσιν- τὸμον δοξαστικαίριον καὶ αὶ ἀργαὶ δοξολο- γίαι καὶ ἄλλοι τινὲς ὕμνοι. Τὸ μέλος τοῦτο

εἶνε ὀκλατώτατον καὶ κοσμιώτατον, καὶ σε- μνότατον καὶ ἀξιωματικώτατον, διότι τοι- οῦτος ἦτο καὶ ἐν τῇ μετρικῇ ὁ σπονδειακὸς πούς (Μετρικὴ Σεμιτέλου, σελ. 329).

Κατὰ τὸ μέλος δὲ τοῦτο εἶνε μεμελι- σμένον καὶ τὸ δίστιχον ἐφύμνιον τοῦ δοξα- στικοῦ τοῦ Πάσχα

«Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνα- τον πατήσας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζῶν χριστάμενος», ὅπερ εἶνε πεποιτημένον κατὰ τὴν τονικὴν ρυθ- μοποιάν καὶ οὐχὶ τὴν προσωδιακὴν, ὡς θέλει ἐν τῷ εἰρημένῳ φύλλῳ τῆς «Φόρμιγγος» ν' ἀ- ποδείξῃ ὁ κ. Σακελλαρίδης, καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους πρὸ πάντων δὲ διότι τὰ μέγισ- τα ἀνακαιστικὰ κῶλα μόνον μέχρι πεντα- ποδίας ἀνακαιστικῆς ἐξικονοῦνται, ἦτοι μέ- χρι τοῦ εικοσασήμερου μεγέθους, ἐνῶ ὁ στί- χος «Χριστὸς ἀνέστη», ἐκ τῆς ἀνακαιστι- κῆς σπονδειακῆς, θὰ ἀποτελεῖτο ἐξ ὀκτα- ποδίας σπονδειαζούσης ὑπερκαταλήκτου, δηλ. θὰ ἦτο κῶλον μεγέθους τρικοντατε- τρασήμερου, ὅπερ τερατώδες. Νὰ διαιρεθῇ δὲ εἰς δύο στίχους δὲν ἐπιτρέπει ἡ πλεονάζου- σα ἐν τῷ τέλει συλλαβὴ οας.

Κατὰ τὸν Σεμιτέλον (Μετρ. σελ. 154) τοῦ δίστιχου τούτου ἐφύμνιον ὁ πρῶτος στί- χος εἶνε ἰκαμβίως τετραμέτρος ὑπερκατά- ληκτος, ὁ δὲ δεύτερος τροχαίως τετραμέ- τρος δικατάληκτος, δηλ. ἔχει τὸ σχῆμα

Περὶ τῶν μέτρων καὶ τῶν ρυθμῶν τῶν ὕμνων τοῦ εἰρηολογικοῦ μέλους, τοῦ λαδυ- ρινθώδους καὶ δυσερεινότην ἐν τῷ ἐπομένῳ φύλλῳ.

Ι. Δ. ΠΑΝΝΟΥΤΣΟΣ Δ. Φ. Σχολάρχης τοῦ Β'. Βαρβακείου καὶ πρώην Καθηγητῆς τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἐν τῷ Διδασκαλεῖῳ τῆς Θεσσαλίας.

Θεομῶς παρακαλοῦνται οἱ ἀξιότιμοι κ.κ. Συνδρομηταὶ τῆς «Φόρμιγγος», ὅπως εἰς ἀ- ρεστομένους ἀποστείλωσιν ἡμῖν τὴν εὐτελεῖ πλὴν πολυτιμώτατην διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἐ- φημερίδος μας συνδρομὴν τὴν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΝ Τῇ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΙ

Ὁμιλία γενομένη ἐν τῷ ἐν Χαλκίδι Φοιτη- τικῷ Συνδέσμῳ τῆ 18 Νοεμβρίου ἐ. ἔ.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΕΜ. ΔΑΓΓΑΡΙΟΥ τελειοφοίτου τῆς Νομικῆς.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Φίλοι συνάδελφοι καὶ λοιποὶ ὀμιληταί.

Οὐδεὶς βεβχίως σήμερον ἐξετάζων, ἀφ' οὗ αἰετ' ἀπύθωος, τὴν ἰδανικωτάτην καὶ ἀ- συλλήπτου μεγαλείου ἀνάσσαντων τῶν ὠρικῶν ἐν τῷ κόσμῳ τεχνῶν Μουσικῆν ἀπὸ τῆς ἀρ- χῆς αὐτῆς μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, καθ' οὗς ἡ ἀνθρωπότης καταπεσοῦσα τῆς αἰθερίας πνευματικῆς ζωῆς διάγει τὴν πρα- κτικώτερον τοιαύτην: δύναται ν' ἀμφισβητή- σῃ, ὅτι αὕτη ἀείποτε ὑπῆρξε μία τῶν τόσῳ σπουδαιοτάτων ὅσῳ καὶ ἀσφαλεστάτων ἐν- δεξέων τοῦ βχθμοῦ τῆς πνευματικῆς ἀνα-

πτύξεως, τοῦ ἐκπολιτισμοῦ, τῆς ἠθικῆς ἐ- ζημερώσεως καὶ πάσης ἄλλης προόδου τῶν λαῶν.

Διότι βεβχίως δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ, ἔστω καὶ ἀροθιγῶς τῆς ἀληθείας ἀπτόμε- νον, ὅτι παρ' ἔθνεσι στερουμένοις τῶν κυ- ριωτέρων τοῦ ἐκπολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐζημε- ρώσεως στοιχείων καὶ διαγούσιν ἐν ἡμια- γρία καταστάσει ἠδύναντο αἱ μελίπνοιο τοῦ Διὸς καὶ τῆς μνημοσύνης κόραι, αἱ ἐννέα ὑ- πέργειοι θεότητες Μοῦσαι διὰ τοῦ περιπα- τοῦς τῆς Ἀπολλωνίου λύρας τῶν ἦχου καὶ τῶν γοητευτικῶν αὐτῶν ἀρμονιῶν νὰ ἐξά- ρωσι τοὺς λαοὺς τούτους εἰς ἄλλον κόσμον ὑψηλότερον, ἀπολαυστικώτερον, τὸν Ἰδανι- κὸν κόσμον. Οὐχ ἦντο ὅμως καὶ οἱ λαοὶ οὗτοι, ἔστω καὶ ἡμᾶς γαίροι, τὰ τελευταία τοῦ ἀνθρωπίνου στοιχείου δὲν ὀπείλιπον δὲν ἔπαυσαν νὰ αἰσθάνωνται καὶ τοὺς μυχιῶς αὐτῶν πόνους, τὰ αἰσθήματα τῆς χαρᾶς ἢ τῆς θλίψεως, τοῦ πόνου ἢ τῆς ἠδονῆς νὰ διερμηνεύωσι δι' ἰδίῳ συστήματος μουσικῆς, πολλῶν κατωτέρου καὶ μὴ παραβλητοῦ πρὸς τὴν τὴν ἐκπεπολιτισμένον λαὸν τοιαύτην.

Τούτου ἦδη τεθέντος νομίζομεν, ὅτι ἐ- πιβάλλεται παντὶ τῷ πειρωμένῳ ὅπως δὴ- ποτε νὰ περιλάβῃ τὰς διαφόρους ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τύχας τῆς εὐπετοῦς τοῦ Ἀπόλλωνος τέχνης ἐκ παραλλήλων πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς ἱστορίας δεικνυομένην προόδον τῶν λαῶν νὰ ἐξετάσῃ. Ὡς δὲ ἡ ἱστορία πάντων τῶν ἐ- θνῶν εἰς τρεῖς μεγάλους τόμους περιλαμβάν- νεται, τὸν τῆς Ἀρχαιότητος, τοῦ Μεσαίου- νος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων, οὕτω καὶ ἡ- μεῖς κατὰ τὰς ἀσπενεῖς μας δυνάμεις εἰς τρεῖς χρονικὰς περιόδους ταύτην θὰ δι- ακερῶμεν, ἀναπτύσσοντες σήμερον τὰ κατ' αὐτὴν ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἐπιφυλασσόμενοι βραδυτέρου καὶ τὰς δύο ἑτέρας χρονικὰς πε- ριόδους αὐτῆς νὰ ἐκθεσώμεν.

Πεποικῆ ἦδη, ἐπὶ παρὰ τῶν εὐγενῶν μου ἀροκτῶν εὐμενῶς κριθήσεται ἡ μικρὰ μου αὕτη πρωτόλειος περὶ Μουσικῆς πραγ- ματεία, ἢς τὰ σημαντικώτερα παρὰ συγ- γραμμάτων ἄλλων εἰδικῶν καὶ πολλῶν μει- ζήτως, ἐμεῦ ἐν πᾶσι ἐχόντων ἠρῶσθη.

Α'.

Ἡ Μουσικὴ ἐν τῇ ἀρχαιότητι.

Ἄμα τῶν πρώτων στοιχείων τῆς ἀνα- πτύξεως τοῦ πολιτισμοῦ ἀνακρινόμενον ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ ἀρχαίᾳ Ἀνατολῇ, ἰδίᾳ δὲ ἐν Ἀσσυρίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ, εὐθὺς ἀμέσως ἐ- κεί πρῶτον, ὡς δείκνυται ἐκ τῶν ἀτελῶν σωζομένων ἐν τοῖς Μουσείοις τῶν χωρῶν τούτων ἀναγεγλυμένον παραστάσεων μου- σικῶν πομπῶν, χορωδιῶν κλπ. ἤρξατο ὑ- ποφώτιστα ἡ μεγαλοπρεπὴς αὕτη τέχνη, τὸ πρῶτον εἰσαχθεῖσα παρὰ τῶν λαῶν τού- των εἰς τὰς ἱεροθεστίας των, τὰς θρη- σκευτικὰς των πανηγύρεις, τοὺς πολέμους καὶ τὰ συμπόσια. Καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ μὲν τῆς γενέσεως αὐτῆς, οἱ λαοὶ ἠκούοντο νὰ ψάλ- λωσι μόνον, βραδυτέρων ὅμως ἐπενοῦσαν καὶ τὴν διὰ διαφόρων ὀργάνων παραγωγὴν πολ- λαπλῶν πλαστῶν φωνῶν. Τοιαῦτα δὲ ὄργα- να ἀπειράριθμα δείκνυται ἐκ τοῦ θαυσα- νοῦ τῶν ἀγαλμάτων, τοιχογραφῶν καὶ πα- πύρων, ἰδίᾳ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ συνθεστέρα ἀ- πιντᾶται κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους ἢ χρῆ- σις τῆς ἀρπας ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ διαφόρον ἀριθμὸν χορδῶν. Οἱ Αἰγύπτιοι ὠ-

σάτως ἐκτὸς τῆς ἀρπας ἐγνώριζον καὶ ἐ- ποιοῦτο χρῆσιν καὶ ἄλλων ὀργάνων, οἷα γενέσεως τῆς εἰς τοὺς Ὀμπύους Θεοῦς. Ταῦτα ὅμως δὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀρ- γαίαν ταύτην ἐποχὴν, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ Μεσαίου, καθ' ἣν πλέον ἀρκοῦνται ἡ τε- λειοποιημένη ἡ Μουσικὴ ὑπὸ τῆς λεπτο- ροῦς ἰδίας φαντασίας τῶν Ἑλλήνων, περὶ ὧν παρακατῶν θέλω εἶπῃ.

Καὶ ἐκεῖνα μὲν φέρονται ὡς ἐγγόρδα τῶν Αἰγυπτίων ὄργανα: ὑπῆρχον ὅμως παρ' αὐ- τοῖς καὶ τὰ ἐμπνευστὰ καὶ κρουσματικὰ κα- λούμενα, οἷα ἦσαν οἱ αὐλοὶ οἱ δικάλαμοι αἰ ζύλινοι ἢ γάλινοι σάλπιγγες, τὰ κρόταλα, σείστρα (ντέφρις), τὰ κυμβάλα καὶ ἄλλα χρησιμεύοντα εἰς τὴν σημείωσιν τῶν χρό- νων καὶ τῶν ρυθμῶν, δι' ὅ σπανιώτερα ἦ- σαν. Ἐκτὸς ὅμως τῶν μετὰ μεγίστου ἐν διαφέροντος καὶ ἔρωτος καλλιεργούντων τὴν θείαν ταύτην τέχνην Αἰγυπτίων καὶ Ἀσ- συρίων καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἐπέδωσαν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Μουσικῆς, χρησιμοποιοῦσαντες ταύτην ἐν τῇ ἠρηκεῖ ἐπὶ τῶν Κριτῶν καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ Σαμουὴλ, ὅστις ζηλωτὴς ταύ- τῆς ἐν Ραμαῖ καὶ Σχολῆν Μουσικῆν ἱδρυσεν εἰτα δὲ βασιλεύοντων τῶν Ἑβραίων τοῦ Δαυὶδ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σολομῶντος ἡ Μουσικὴ μέχρι τοῦ 721 ἡμᾶς παρ' Ἰου- δαίους, ὅπου ἤρξατο νὰ διαστρέφεται τῆς Ἀσσυριακῆς καὶ Αἰγυπτιακῆς πλουτισθεῖσα ὅμως.

Αἱ λειτουργίαι τῶν Ἰουδαίων ὡς ἀναφέ- ρεται, ἐτελοῦντο ὑπὸ τῶν ἦχον τῶν σάλπιγ- γων, κιθάρων καὶ κυμβάλων, καὶ ὄλιγῳ βραδυτέρου ὑπὸ τοῦς ἦχους τῆς ἱερᾶς σάλ- πιγγος Σχορᾶ, Ψαντήρ, Σύριγγος, Σαμβύ- κης, ὡς ὁ Δανιὴλ ἀφηναιόμενος πᾶς ὁ βα- σιλεὺς Ναβουχοδονόσωρ ἐπειράτο νὰ πείσῃ τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὴν λατρείαν τῆς χρυ- σῆς εἰκόνης αὐτοῦ, λέγει «ἀκούσατε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σαμβύκης, σύριγγος, καὶ τὰς συμφωνίας τῶν Μουσῶν κλπ.».

Ἄτυχως ὅμως, ἵνα καλῶς γνωρίσωμεν τὴν Μουσικὴν τῶν Αἰγυπτίων, Ἀσσυρίων καὶ Ἑβραίων οὐδεμίαν ἀθεντικὴν πηγὴν ἔ- χομεν, εἰ μὴ μόνον περὶ μὲν τῆς τῶν πρῶ- των τὰ σωζόμενα μνημεῖα, τοιχογραφίας καὶ ἀτελεῖς παύσεις, περὶ δὲ τῆς τοῦ Ἰου- δαϊκοῦ λαοῦ τῶν τοιοῦτων μνημείων καὶ ἀσφαρῆς τινὰς περικοπὰς διαφόρων Ἰου- δαϊκῶν βιβλίων, ἰδίως δὲ τὴν Ἀγίαν Γρα- φὴν, ἐν ἣ πολλὰς ἀπαντῶμεν χωρὶα περὶ αὐτῆς.

Ἀλλ' εἰπέτι, παρ' ὄλην τὴν εἰς αὐτὴν ἐ- πίδοσιν τῶν Ἀσσυριακῶν, Αἰγυπτίων καὶ Ἀσσυριακῶν λαῶν, ἡ Μουσικὴ τοῦ περιλαμ- ποῦς καὶ θαυμασίου προκλόντος ὕψους αὐτῆς, ἐν τοῖς ἀπαργάνοις εἰσέτι εὐρισκομέ- νη πολλοῦ ἀρίστατο, καθ' ὅσον εἶδει νὰ εὐρεθῇ λαὸς πλέον τῶν Ἀσσυριακῶν εὐφρά- ναστος, λεπτορροστέρας ἐν τῷ πνευματικῷ ὀρίζοντι αἰσθήσεως, λαὸς λέγομεν, ἰδεολο- γώτερος φαντασιακῶν κόσμων, ὅπως ἀνωψώ- σῃ τὴν θείαν ταύτην τέχνην εἰς τὴν αἰγλή- εσσαν περιωπὴν τῆς.

Καὶ τοιοῦτος λαὸς πεπρωτισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως δι' ἀκαταμάχητου δημιουργικῆς ἰδανικῶν κόσμων δυνάμεις ἦτο μόνον ὁ ἀρ- γαῖος Ἑλληνικός, ὅστις καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐνωτισθῇ τῶν θείων ταύτης ἐμπνεύσεων παραλάβων αὐτὰς ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἀσσυρίων καὶ καταστήσας ἀπροσπελάστους τὰς μελωδίας τῆς, ὑπερφυσικὴν τὴν δύνα-

μιν καὶ ἐπιβλητικὸν τὸ μεγαλεῖον τῆς Μου- σικῆς, δημιουργῶν διὰ τῆς ἀποδόσεως τῆς γενέσεως τῆς εἰς τοὺς Ὀμπύους Θεοῦς. Καὶ οὕτως ἐννοοῦντες οἱ Ἕλληνες τὴν Μου- σικὴν, οὐχὶ ἐν τῇ ἀπολύτῳ αὐτῆς σημασίᾳ, ἀλλὰ περιλαμβάνουσιν ἐν τῇ τρισυλλαβῇ ταύτῃ λέξει τὰς τρεῖς ὠρικὰς ἐν τῷ κόσμῳ τέχνας, τὴν ποίησιν, τὴν καθ' αὐτῷ Μου- σικὴν καὶ τὴν ὄργανισμῶν περὶ τῆς γε- νέσεως αὐτῆς μύθους ἐν τῇ ἀπεριορίστῳ φαντασίᾳ τῶν διέπλευσαν, ὧν ἐγὼ σήμερον, ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, θὰ μνημονεύω τὸν διὰ μείζονος κύρους περιβληθέντα καὶ ἀποδεκτὸν γεόμενον παρὰ ταῖς πλείσταις τῶν μετέ- ρων γενεῶν, ἐπόμενον τῇ ἐπικρατήσασῃ Ἡσιοδείῳ θεογονίᾳ.

(Ἐπειτα τὸ τέλος).

ΔΙΑΤΗΣΙΣ ΨΑΛΤΩΝ ΚΑΙ ΑΟΙΔΩΝ

(Συνέχεια καὶ τέλος: ἴδε πρ. ἠγούμενον φύλλον).

Ἐπιλογή τρωφῶν.

Ὁ ἄρτος, τὸ κρέας, ὡά, γάλα, ἰχθύες καὶ χόρτα ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τῆς τρο- φῆς ἡμῶν. Ἐκ πάντων δὲ τῶν κρεῶν τὰ τῶν μικρῶν ζώων εἰσὶν εὐπεπτότερα, ἀλλ' ἔλαττον θρεπτικῶ. Τύπος τῶν θρεπτικῶν κρεάτων εἶναι τὸ τοῦ βοῦς ἐφθὸν ἢ βραστόν, ἀλλ' ὑπάρχουσι περιπτώσεις νοσηρῶν κατα- στάσεων κληρονομικῶν ἢ ἐπικτητῶν, ἐξ ὧν ἀπαγορεύεται ἡ χρῆσις αὐτοῦ. Τοιαύτη δ' εἰσὶν ἡ ρευματικὴ καὶ ἀρθριτικὴ διάθεσις, ἐξ ὧν ἐπιγεννᾶται ἡ ὕσμιασις, οἱ λίθοι τῆς κύστεως, οἱ χολόλιθοι κλπ. οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ ξηρασία τις τοῦ φάρυγγος καὶ λά- ρυγγος ἐξ ἧς τὰ μάλα ἀλλοιοῦνται ἡ φωνή. Μετὰ τὸ κρέας τάσσονται τὰ ὡά, τὸ γάλα ἐν οἷς εὐρίσκονται ρεμμίμενοι αἱ τε πλαστι- καὶ καὶ ἀναπνευστικαὶ οὐσίαι, ὁ νοπὸς καὶ οὐχὶ ἀλυμρὸς τυρὸς, τὸ βούτυρον τοῦ ὁποῖου τὴν πολλὴν καὶ συχνὴν χρῆσιν δέον ν' ἀπο- φεύγωσιν οἱ ἔχοντες τάσιν εἰς πᾶχυμναι.

Αἱ ἀναπνευστικαὶ δὲ οὐσίαι, τούτεστι αἱ κατ' ἐξοχὴν περιέχουσαι ἄμυλον καὶ σάκ- χαρον, ὡς τὰ γεωμήλα, ἡ ὄρυζα, τὰ πολυ- ὠνυμα ὄσπρια ἀποτελοῦσιν ἀρίστην θρεπτι- κὴν τροφὴν καὶ οὐδὲν βλάπτουσι ἐὰν ὁ στόμαχος εἶναι ἰκανὸς νὰ πέψῃ αὐτάς καὶ δὴ τὰ σκληρὰ τῶν ὄσπριων λέπυρα, ἐξ ὧν γεννῶνται τὰ μετὰ τὴν βρώσιν αὐτῶν δυσ- πεπτικὰ φαινόμενα, οἷα αἱ ὀξυρρογίαι καὶ πυρῶσεις καὶ βάρος τοῦ στομάχου. Τὰ πρά- σινα καὶ ἰδίως τὰ τῶν ἄρτων χόρτα ὑπαγο- ρεύονται καὶ ἐπιτρέπονται καὶ αὐτοῖς ἐπι- τοῖς δυσπεπτοῦσιν, ἐὰν ὡς καλῶς ἐβρασμέ- νη ἢ ἐτι κάλλιον εἰς πολτὸν μεταβηλη- μένα.

Τὸ σάκχαρον, εἴτε ἐν φυσικῇ καταστάσει εἴτε ὅπως δὴποτε παρασκευαζόμενον καὶ τρωγόμενον, ἀποτελεῖ τὴν κατ' ἐξοχὴν ἀνα- πνευστικὴν οὐσίαν καὶ εἶναι λιαν θρεπτικὸν καὶ ὀφέλιμον. Ἀλλ' ἐπειδὴ προκαλεῖ ξη- ρασίαν τοῦ φάρυγγος καὶ αὐξάνει τὸ λίπος διὰ νὰ καταναλισκῆται ἐν μικρῷ ποσότητι καὶ ἰδίᾳ παρὰ τῶν φύσει λιποσάρκων.

Αἱ ὀπῶραι καὶ πολυὺνμυοι ἀρτιδρεπεῖς, ἢ ξηροὶ καρποὶ ὁμοίως ὀφελέουσι, πλοκῆρῶν, ἢ τινὰ περιέχουσι ἐλαίον ἐρεθίζον σπᾶδρα τὸν φάρυγγα. Τέλος δὲ τὰ ἀρτύματα, ὡς τὸ πέπερι,

κανέλλα, γαρύφαλλα, ἄλευρον τῶν σπερμά- των σινάπεως (μουστάρδα) κλπ. ἀπαγορευ- ονται ὡς προκαλοῦντα ὑπεραιμίας καὶ ἐρε- θισμόν τοῦ στόματος καὶ φάρυγγος.

Ἐκ τῶν ποτῶν δὲ ἀναμφισβήτητος τὸ κα- θαρὸν ὕδωρ εἶναι τὸ προτιμώτερον, ἐκτὸς ἐὰν νοσηρὰ τις κατάστασις ἐπιβάλλῃ τὴν χρῆσιν μεταλλικῶν ὑδάτων. Δέον δὲ νὰ λαμβάνηται ἀείποτε ἐν μικρῷ ποσότητι καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ γεύματος, διότι ἐν ἀ- φθονίᾳ πινόμενον καὶ ἐν τῷ μεταξύ τῶν γευμάτων ἐπάγεται τὸ μὲν, διευρυσμὸν τοῦ στομάχου, τὸ δὲ ἀραιώνει τὸν γημι- κῶν ἐκκρμάτων αὐτοῦ, ἐξ ὧ ἐπιβραδύνε- ται καὶ δυσχερῆς καθίσταται ἡ πέψις. Συ- νιστῶμεν δ' ἀδιστακτῶς τοῦτο εἰς χρῆσιν καὶ ἀντικαταστήσει τῇ χρῆσει πικρῶν οἰνο- πνευματώδους ποτοῦ ὡς μὴδὲν παρέχοντος κέρδος τῷ ὄργανισμῷ. Εἶναι νῦν πλέον ἢ ἀποδεδειγμένον ὅτι πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ δηλητηριάζουσι τὸν ὄργανισμόν καὶ δηλητηριάζουσι θάττον ἢ βραδίον ἀναλόγως τῆς πικρότητος, φύσεως καὶ βαθμοῦ τῆς πνευματώδητος αὐτῶν. Ἡ τοξικὴ δ' αὐτῶν δράσις ἐκδηλοῦται βαρυ- τέρα, ὅταν λαμβάνωνται κατὰ μικρὰς πο- σότητας καὶ ἐπὶ μακρῶν χρόνων, δηλονότι ὡς εὐρέκτα ποτὰ πρὸ τῶν φαγητῶν κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν ὀλεθρίαν συνθήκην. Οὐ μόνον δ' ἐκ τοῦ οἰνοπνεύματος τὰ ἀποτε- λέσματα εἶναι ὀλεθρία, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ οἴνου καὶ δὴ παρ' ἡμῖν, ὅπου ἡ θερμότης τοῦ κλίματος προδιαθέτει εἰς ἐγκεφαλικὰς συμφορήσεις καὶ ἀποπληξίους. Πιστεύεται παρὰ τῷ χύδην λαῷ ὅτι ὁ οἴνος εἶναι ποτὸν τονικόν, διὸ καὶ πρὸς αὐτὸν καταφεύγει πᾶς ὁ ὀπωσθήποτε κεκμηκὸς τὸ σῶμα καὶ ἀ- θυμῶν τὴν ψυχήν. Ἡ πίστις ὅμως αὕτη ἐστὶ πάντως ἐσφαλμένη, καθ' ὅσον ἡ ἀπό- τοῦ οἴνου ῥωμὴ εἶναι στιγμιαία καὶ διαρκεῖ καὶ καὶ ἀναπνευστικὰ οὐσίαι, ὁ νοπὸς καὶ οὐχὶ ἀλυμρὸς τυρὸς, τὸ βούτυρον τοῦ ὁποῖου τὴν πολλὴν καὶ συχνὴν χρῆσιν δέον ν' ἀπο- φεύγωσιν οἱ ἔχοντες τάσιν εἰς πᾶχυμναι.

Αἱ ἀναπνευστικαὶ δὲ οὐσίαι, τούτεστι αἱ κατ' ἐξοχὴν περιέχουσαι ἄμυλον καὶ σάκ- χαρον, ὡς τὰ γεωμήλα, ἡ ὄρυζα, τὰ πολυ- ὠνυμα ὄσπρια ἀποτελοῦσιν ἀρίστην θρεπτι- κὴν τροφὴν καὶ οὐδὲν βλάπτουσι ἐὰν ὁ στόμαχος εἶναι ἰκανὸς νὰ πέψῃ αὐτάς καὶ δὴ τὰ σκληρὰ τῶν ὄσπριων λέπυρα, ἐξ ὧν γεννῶνται τὰ μετὰ τὴν βρώσιν αὐτῶν δυσ- πεπτικὰ φαινόμενα, οἷα αἱ ὀξυρρογίαι καὶ πυρῶσεις καὶ βάρος τοῦ στομάχου. Τὰ πρά- σινα καὶ ἰδίως τὰ τῶν ἄρτων χόρτα ὑπαγο- ρεύονται καὶ ἐπιτρέπονται καὶ αὐτοῖς ἐπι- τοῖς δυσπεπτοῦσιν, ἐὰν ὡς καλῶς ἐβρασμέ- νη ἢ ἐτι κάλλιον εἰς πολτὸν μεταβηλη- μένα. Τὸ σάκχαρον, εἴτε ἐν φυσικῇ καταστάσει εἴτε ὅπως δὴποτε παρασκευαζόμενον καὶ τρωγόμενον, ἀποτελεῖ τὴν κατ' ἐξοχὴν ἀνα- πνευστικὴν οὐσίαν καὶ εἶναι λιαν θρεπτικὸν καὶ ὀφέλιμον. Ἀλλ' ἐπειδὴ προκαλεῖ ξη- ρασίαν τοῦ φάρυγγος καὶ αὐξάνει τὸ λίπος διὰ νὰ καταναλισκῆται ἐν μικρῷ ποσότητι καὶ ἰδίᾳ παρὰ

βούτυρον, ωά, γάλα, κωπός τυρός, ιχθύς νεαλείς, χόρτα πικρά του άγρου, φασίολοι άρτιδρεπείς ή και ξηροί εις τους μη ύποφέροντα τον στόμαχον, γεώμηλα όλίγα, πιζέλια, κυνάροι, σπανάκια πάντα κκλώς έβρασμένα, διάφοροι όπωραι ώριμοι και ξηροί καρποί πλην των καρύων και λεπτοκαρύων, άρμύζουσι τοις επιδιδομένοις εις φωνητικάς ασκήσεις και καταπονούντας τά φωνητικά όργανα. Τελευταίοντες δε την παρούσαν μελέτην συνιστώμεν όπως πάσαι αι τροφαί μασσώνται κκλώς, ίνα μη έν μόν τή καταπόσει άδρομερώς κεκομμένα, έρεθίζουσι τον φάρυγγα, έν δε τω στομάχω άπαιτώσι μείζονα και επίπονον λειτουργίαν των τοιχωμάτων αυτού προς κατεργασίαν και πέψιν, τουθ' ύπερ άποβαίνει πολλαχώς επιζήμιον. Συνιστώμεν προς τούτοις ίνα, όυτε αι τροφαί όυτε τά ποτά τρώγονται και πίνονται έν λίαν ύψηλή θερμοκρασία ή χαμηλή ως τά παρ' ήμιν έν θερει αναλισκόμενα παγόλυτα και παγωτά, διότι επιδιδώσιν ύλεθρίως επί των φωνητικων οργάνων.

Μ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Ίατρος (ειδικός των λαρυγγό-ώτολογικων νοσημάτων.)

ΕΙΔΟΗΘΙΣΙΣ

Ίεροψάλτης εύπαίδετος και καλλίφωνος, ιδιαιτέρως δε συνιστώμενος ύφ' ήμων, ζητεί θέσιν. Πληροφορία παρ' ήμιν.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Μετ' επιβαλλούσης εκκλησιαστικής εύπρεπείας και τάξεως έώρτασε την προπαραβούσαν Πέμπτην ό έν Πευκακίαις της συνοικίας Νεαπόλεως μεγαλοπρεπής ναός του Αγίου Νικολάου.

Σεμνοπρεπέστατα και μελωδικώτατα έψαλη έν τω ναώ τούτω άφ' έσπέρας ό μέγας έσπερινός διά καθάρως Βυζαντιακής μουσικής, χάρις εις τον καλλίφωνα και εύπαίδευτον πρωτοψάλτην του άνωτέρω ναού κ. Ιωάννην Φιλιππίδην διευθυντήν του Η' Δημοτικού Σχολείου.

Επίσης την πρωίαν της εορτής ή αυτή τάξις και σεμνοπρέπεια έπεκράτησε καθ' όλην την διάρκειαν της λειτουργίας.

Οί εκκλησιασθέντες έν τω άνωτέρω ναώ απέκασαν τάς άρίστας περί μουσικής μας ενυπόψεις, καθόσον θαυμασία ύφ' όλης τάς έπόψεις ύπήρξεν ή εκτέλεσις άπαντων των μουσικων μαθημάτων

Δίχαια όθεν ήσαν τά προς τον κ. Φιλιππίδην συγχαρητήρια των εκκλησιασθέντων, έτι δε δικαιότερα τά προς τό αξιότιμον Έκκλησιαστικόν Συμβούλιον του άνωτέρω ναού, ού τινας ψυχής ζώσα θεωρείται ό διαπρεπής καθηγητής του Πανεπιστημίου κ. Ιωάννης Μεσολωράς, δι' ήνπερ επί των ήμερων αυτού στερραν έλαθεν άπόφασιν να εγκαταστήσῃ έν τω ναώ τούτω υπό την διεύθυν-

σιν ίκανού μουσικού χορόν μουσικόν καθαρώς Βυζαντιακόν προς εκτέλεσιν και των δύο έν αύτω τελουμένων λειτουργιών.

Τή αυτή ήμέρα έώρτασε και ό παρ' την την Ακρόπολιν ένοριακός ναός του Αγίου Νικολάου ό έπονομαζόμενος του Ραχκαβά.

Πρός μεγαλοπρεπεστειραν και πανηγυρικώτεραν διεξαγωγήν της ακολουθίας έν τω άνωτέρω Ναώ μετεκλήθη ό του Αγίου Κωνσταντίνου Πει αιώς ήδύφωνος πρωτοψάλτης κ. Α'αστάσιος Φλίππου, όστις κατά την κοινήν πάντων ύμολογίαν κατέθελε τό φιλέορτον και εύσεθές πλήρωμα της εκκλησίας του άνωτέρω Ναού κατά τον μέγαν έσπερινόν και την λειτουργίαν, διά της μεθ' ύφους σεμνοπρεπείας και τέχνης εκτελέσεως των διαφόρων μαθημάτων, έν εις επρώτευσε τό «Ρόδον τό άμάραντον» του Νικολάου.

Καθ' ό γραφει ή καλή συνάδελφος «Φώς» των Καλαμών, μεγαλείον πρώτης δυναμείως παρείχεν ή θαυμασίως επιτελεσθεΐσα θεία μυσταγωγία έν τω εκεί ένοριακώ ναώ του Αγίου Νικολάου κατά την επέτειον αυτού πανηγυριν.

Χορη, γραφει ή άνωτέρω συνάδελφος, άπαρτιζόμενος έξ όλων των ίσοφαλιτών της πόλεως υπό την διεύθυνσιν του καλλίστου πρωτοψάλτου του ναού κ. Γεωργίου Σακελλαρίδου έψαλε μετ' άμυμήτου τέχνης και κάλλους τάς Βυζαντινάς μελωδίας. Τό ακροατήριον όλον έκρέματο άπό των χειλέων του χορού κατακλύσαντος και έξυψώσαντος τό χριστιανικόν φρόνημα εις ύψηλότερας σφαιρας.

Τοιαύτην μουσικήν, λέγει ή αυτή συνάδελφος, την έννοούμεν και ήμεΐς, διό και θεωρούμεν καθήκον μας, να συγχαρώμεν τον διευθυντήν του χορού κ. Σακελλαρίδην.

Μετά των άνωτέρω δικαίων συγχαρητηρίων προς τον καλόν συνάδελφον κ. Σακελλαρίδην, ή Φόρμιγξ διαβιβάζει και τά έαυτης δι' όσας όυτας προσπάθειας καταβάλλει προς άνύψωσιν της Βυζαντιακής μουσικής.

Καθ' ός έκ Σύρου έλάθομεν πληροφορίας, μεγαλοπρεπέστατα έπανηγήσατε την ήμέραν του Αγίου Νικολάου ό αυτέθι φερόνυμος και εις των πρώτων της Ανατολής ένοριακός ναός.

Πλήθος προσκυνητων κατέκλυσε κατά τον έσπερινόν και την λειτουργίαν τον ναόν, άπαντες δε κατηγ' εύθησαν έκ της σεμνοπρεπούς ακολουθίας της εορτής, ήν διεξήγαγον θαυμασίως υπό πάσαν έποψήν κωφότεροι οι μουσικοί χοροί του άνωτέρω ναού, εΐτινες άνυ δεξιώς διευθύνονται υπό των καλλιφωπαίων Βυζαντινων μουσικων κκ. Α'γουστίνου Ναυπλιώτου και Περικλέους Καλονάρη.

Η Φόρμιγξ συγχαίρει έκ καρδίας τους καλούς τους συναδέφους, ότινες διά της λαμπράς φωνής των και της θα ματίας εκτελέσεως των Βυζαντινων μελωδιων κατορθούσι να καταπνίγωσι πάσαν ιδέαν περί είσαγωγής τετραφώνου μουσικής έν ναώ μίας των πρώτων πόλεων της Ελλάδος.

Ώραιότατα διεξήχθη ή ακολουθία του έσπερινου και της λειτουργίας και έν τω πανηγυρίζοντι ένοριακώ ταώ του Αγίου Νικολάου Πειραιώς.

Καθ' ό επληροφόρηθημεν, ό γλυκύφωνος πρωτοψάλτης του άνωτέρω ναού κ. Ιωάννης Σακελλαριου δικηγόρος έπροθυμοποιήθη να εύρεστήσῃ ακούοντας τό κατ' εκείνην την ήμέραν

εκκλησιασθέν πληθος διά της γλυκυτάτης φωνής του, ήν τόσον κκλώς χειρίζεται.

Ο έν Πειραιεί ώραιός Βυζαντινός ναός του Αγίου Σπυριδωνος ήγε την παρελθούσαν Τετάρτην την επέτειον της εορτής του.

Ο ναός έξωτερικώς ήτο φιλοκάλως διασκευασμένος και λαμπρώς φωταγωγημένος χάρις εις τους ρέκτας τούτου επιτρόπου, έτω ερικώς δε τά σκήπρα της διακοσμήσεως και μεγαλοπρεπείας κατείχον οι υπό τον έγκριτον και καλλίφωνον μουσικόν κ. Σταυράκη Σασιόγλου και τον επίσης γλυκύφωνον μουσικόν Νικόλαον Αγιλλέκ δεξιώτατα διευθυνόμενοι μουσικοί χοροί, άφ' ών διεξεχέστο άνά τους εύρείς τεύ ναού τούτου θόλους εύώδες, τό άρωμα της μετ' αρρήτου κάλλους και χάριτος εκτελουμένης Βυζαντιακής μουσικής.

Ο εκκλησιασθείς την ήμέραν εκείνην δέν ήκουσε φωνάς άτάκτους, ούδε παραβιάσεις του λάρυγγος προς κραυγήν, αλλά μελωδιαν γλυκυτάτην και κατανοητικήν ήδέως και εύπροσύνως κατακυλύσαντάς τά ότα του.

Μακαρίζομεν, κκτά τό δή λεγόμενον, τους εύτυχείς Πειραιείς, ότινες παρ' όλον τό έμφυλογωρήσαν και παρ' αυτοίς νεωτεριστικόν πνεύμα, όμως δέν έννοούσι να θλώσιν ούδε κατά κερα αν την ά κ ε ρ α ι ό τ η τ α της εθνικής ήμων μουσικής, αλλά προστάθισι πάτη θυσία και άδράδαπάνη να διατηρώσι τούτην έν ταις ναοίς της πολείως των, επί πλέον δε να περιβιλλωσι δι' άμειστού άγάπης και έκτ μήσεως τους λαμπρούς ταύτης εκτελεστές.

Την αυτήν ήμέραν έώρτασε και ό έν τη συνοικία Βαταχονησιού Ιερός ναός του Αγίου Σπυριδωνος ό επιτροπευόμενος δεξιώτατα υπό άνδρων φιλομουσων και προσθευτικων των κκ. Κ. Βιδάλη δικηγόρου και Μ. Καρατζά.

Η ακολουθία έν τω ναώ τούτω διεξήχθη διά Βυζαντιακής μουσικής υπό του νεαρού πρωτοψάλτου της Έκκλησίας ταύτης κ. Ν. Α'φεντάκη.

Μετά χάρις άνεκφράστου επληροφόρηθημεν ότι ό έν Πειραιεί έγκριτος φιλόλογος κ. Αθανάνσιος Πετρίδης τελείως έθεραπεύθη του; όρθάλμους, πάσχοντας έκ καταρράκτου.

Η εΐδησις αυτή μεγάλης πρέπει να εύρεσθήσῃ τους πολυπληθείς συνδρομητάς της Φόρμιγξος, καθ' όσον ό κ. Πετρίδης τυγχάνων βαθύς γνώστης της μουσικής μας υπό φιλολογικων έποψων και δεινός χειριστής του καλάμου ύπεσκήθη ήμιν λίαν φιλοφρόνως την πολύτιμον πνευματικήν αυτού σ'εργασίαν, άμα τή είδήσει της εκδόσεως της εφημερίδος μας, ήν όμως, λόγω της άνωτέρω άσθενείας του έστερήθημεν επί τόσον χρόνον.

Η σ'νάδελφος «Αστύ» περιγράφουσα έν συντομία τους καλλιτεχνικούς θριάμβους της εν'αυθα παρεπιδήμουσής διασήμου άρπιστριάς κ. Μάλδας Κρέμερο, έδράξατο της εύκαιρίας, όπως ύπ' δεΐξη την έλλησιν διδασκαλίαν έν τω ύδειω της όρπας, του θείου τούτο όργάνου του Δαυίδ.

Εκφράζει δε την εύχην, ή αυτή συνάδελφος, όπως τό ύδειόν μας έπωφελεόμενον της παρουσίας της άνωτέρω καλλιτέχνης παρακαλήσῃ ταύτην να άζηται τή διδασκαλίαν της Βυζαντιακής μουσικής διά τ' όργάνου της ιερής όρπας, άφου μάχιστα ό άείμνηστος Αριστάρχης άφηκε κληροδότημα σε β α σ τ ο υ π ρ ο σ ο υ προς καλλιέργειαν της Έκκλησιαστικής μουσικής και διδασκαλίαν αυτής έν τω ύδειω.

ΕΠΗΦΥΛΛΙΣ «ΦΟΡΜΙΓΓΟΣ» άριθ. 4

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ ΜΕΓΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΥΠΟ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΥ Α' ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Πώς όρίζεται και διαίρεται ή μουσική. (18ε 4-ν φύλλον).

§ 2. Μέλος δε είναι σειρά φθόγγων δια-

Οί παλαιοί μεγάλως έφίλονείκουν προς άλλή-

δεχομένων άλλήλους, άρεσκόντων τή ακοή(α).

λους περί της φύσεως, του ύποκειμένου, της πλατύτητος, και των μεσων της μουσικής δι' τι εις τούτο τό ύν μα έδιδον μίαν έννοιαν ολύ πλα ύτέ αν από ό,τι δίδομεν ήμεΐς: έπειδή υπό ό όνομα της μουσικής ένόουν όχι μόνον τό άσμα, την π'ήσιν, τον χορον, αλλά, και την σπουδήν όλων των έστισημών: όθεν οι Αθηναίοι κατά τον Η ύχ ον, έδιδον εις όλας τάς τέχνας τό όνομα της μουσικής: όθεν και φιλόμουσοι άπλώς οι φιλόλογοι. Οί δε περί Πυθαγόραν και Πλάτωνα έλεγον ότι τό παν έν τω κόσμω εστί μουσική. Λέγουσι δε: αι οι φιλόσοφοι Μουσική θεία, Μουσική κοσμική, Μουσική εύρανια, Μουσική ανθρωπίνη, Μουσική ενεργητική, σκεπτική, έκφραση, όργανική, ώδ κη και τ. τ.

(α) Κατά δε τον Βλακεΐον, μουσική εστιν, άνεσις και έπίτασις. δι' έμελών φθόγγων γε μιν.

§ 3. Φθόγγος δε είναι φωνή πτώσις εύγαλμένης, επί μίαν τάσιν ήγουν ό φθόγγος είναι εύγαλμα φωνής ή από ανθρωπίνου στόματος, ή από αυλού, ή από χορδής ύσσης επάνω εις έν τέντωμα. Διότι ή φωνή ήτις εύγάνει από την χορδήν, έν τω αυτή τείνεται δέν λέγεται φθόγγος, έπειδή γίνεται επάνω εις πολλές τάσεις. Η δε πτώσις της φωνής πρέπει να είναι παρακτική μέλους, διότι μία μόνη πτώσις φωνής από χορδής εις παραγωγήν μέλους μη άφορώσα, δέν λέγεται φθόγγος, αλλά ψόφος, υστις εύγάνει ματαίως. Είναι δε οι φθόγγοι τό ύποκειμενον, ή ή ύλη της μουσικής.

(Ακολουθεί).